

IV. Hlasy řemeslnictva po rozdělení dosavadních komor a zřízení zvláštních komor řemeslnických.

Vedle zotřetí rozšíření průkazu způsobilosti na podniky tovární a na živnosti obchodní, hostinské a j., vedle zákazu podomního obchodu a odstranění řemeslné práce vézeňské, vedle obmezení prodeje řemeslnických výrobků na řemeslníky jest rozdělení dosavadních obchodních a živnostenských komor a zřízení samostatných komor řemeslnických požadavkem, který zejména od tak zv. prvního rakouského sjezdu živnostenského z r. 1881 až do nejposlednějších let opakoval se na veškerých skoro sjezdech, ve veškerých časopisech a v anketách živnostenských. Z německých a utrakvistických sjezdů živnostenských přešel požadavek tento již v době, kdy obchodní komory v Čechách samy střásaly teprve se sebe panství majorit německých, na sjezdy českého živnostnictva (srov. živn. sjezdy pražské z r. 1885 a 1887, sjezd obuvnický v Praze 1891, 3. sjezd řemeslnický v Jičíně 1895) a překročil záhy i práh parlamentu.

Dne 30. ledna 1883 byl v poslanecké sněmovně přijat a živnostenskému výboru přikázán návrh dra Mattuše na zřízení samostatných komor živnostenských

jako zvláštních orgánů stavu živnostenského a především maloživnostnického, návrh, jehož odůvodnění bylo sice věcné, konečné cíle však politické a po jehož osudu s české strany nepátráno, jakmile vláda novými řády volebními z r. 1884 rozšířila volební právo do komor i na malé živnostníky a obchodníky, zvýšila počet mandátů připadajících menším kategoriím průmyslu a obchodu a dopomohla tím českému živlu k příslušné většině v komorách pražské a plzeňské.

Rozdělení komor navrhováno bylo potom v parlamentě v letech 1887 a 1891 se strany německé a v parlamentní živnostenské anketě 1893 byl požadavek tento opětně vznesen experty z maloživnostnictva popolanými.

Co jest podnětem tohoto požadavku s takovou vytrvalostí přednášeného?

Pozoruhodno jest tu především, že volání po samostatných komorách řemeslnických objevilo se vždy, když jednalo se o reformu živnostenského řádu, jako by si živnostnictvo působnost žádaných komor představovalo hlavně jen v podávání petic na opravu zákonodárství živnostenského a ve vlivu na provádění předpisů řádu živnostenského, málo přihlížejíc ku četným jiným potřebám stavu živnostenského a ku ostatním stránkám činnosti komorní.

Tvrdilo se, že dosavadní komory fakticky nezastupují malých živností, jelikož počet zástupců maloživnostnických v dosavadních komorách není v náležitém poměru k početní síle i daňové poplatnosti řemeslnictva a k počtu zástupců velkého obchodu a průmyslu, dále že v samostatných komorách řemeslnických dostalo by se živnostenským záležitostem správním i hospodářským potřebám mnohem důkladnějšího projednání, než v dosavadních jednotných komorách obchodních

a průmyslových a že by tudíž vláda byla jimi o postavení živnostnictva a otázkách živnostnických úplněji informována a že by také vlivu jejich více podléhala.

Avšak právě v Rakousku dostalo se malému živnostnictvu a obchodnictvu novějšími volebními řády z let 80., jimiž volební právo do komor rozšířeno bylo i na poplatníky se sazbou 2·10—5·25 zl. tehdejší daně výdělkové, v komorách zástupců v 1 nebo několika vlastních sborech volebních. Počet zapsaných voličů do komor ustavičně stoupal a teprve při volbách r. 1902 doznal jakéhos zmenšení následkem slev na dani výdělkové pro nejmenší kategorie maloživnostnické. V obchodní komoře pražské obnášel na př. počet zapsaných voličů :

r. 1881	12.446
r. 1884	17.927
r. 1887	17.913
r. 1890	40.605
r. 1893	42.308
a r. 1902	35.343

a počet podniků k volbě oprávněných jest ještě značnější, protože často nalézají se 2 i více podniků v rukou jednoho majitele.

Počet mandátů malým živnostem a obchodům v komorách příslušejících zdá se ovšem malý, hledíc k počtu voličů, jež mají zastupovati. V komoře pražské obnášel ku př. v r. 1902 :

ve voličské třídě	počet voličů	počet mandátů komorních
I a velkobchod	247	8
I b záložny	156	2
I c střední obchod	2173	8
I d malý obchod	11.923	6
II a hospodářský velkoprůmysl	187	6

ve voličské třídě	počet voličů	počet mandátů komorních
všeobecný velko- průmysl	128	8
II b střední průmysl	1516	4
II c malé živnosti	19.013	6
úhrnem	35.343	48

V obchodní komoře budějovické činil při posledních volbách komorních v roce 1902 počet

v obchodě	voličů	mandátů	v průmyslu	voličů	mandátů
větším	892	4	velkém	206	6
drobném	3041	4	středním	2111	4
			drobném	6367	6

v komoře plzeňské počet

v obchodě	voličů	mandátů	v průmyslu	voličů	mandátů
velkém	41	2	velkém	146	11
středním	1457	5	středním	723	5
drobném	2307	7	drobném	5161	9
			v hornictví	20	3

Avšak komory jsou zastupitelstvem nikoliv politickým, nýbrž zájmovým, odborným, musí v nich tedy přiměřeného zastoupení dojíti všechny velikostní kategorie podniků obchodních a živnostenských. Jak jsou tedy na př. v Praze rozděleny mandáty komorní na jednotlivé volební sbory opět s hlediska výdělkové daně jejich příslušníky placené? Nuže, s této stránky by mohl opět velkoobchod a velkoprámysl stejným právem stěžovati si na nespravedlivé zastoupení: připadát dle výnosu výdělkové daně v roce posledních voleb komorních (1902) na jeden komorní mandát ve volebním sboru velkoobchodu nebo velkoprámyslu daleko více daně výdělkové, než na jeden mandát v kategorii drobného obchodu a průmyslu.

Avšak, i kdybychom úplně pominuli tento poměr daňové poplatnosti jednotlivých volebních sborů do

komory, nemá pouhá číslice mandátů v komoře ve skutečnosti významu, jaký by jí na první pohled mohl býti přisuzován.

Největší část záležitostí živnostenských vyřizují komory nikoli v plné schůzi, kde na př. v Praze přísluší nejmenším poplatníkům toliko čtvrtina všech mandátů, nýbrž ve schůzích živnostenské sekce nebo komitétu živnostenského, v němž živnostníci mají a střední zastoupení jsou buď výhradně neb aspoň většinou a i, pokud živnostenské věci zvláště důležité projednávají se ve schůzích širších, zejména plenárních, jest věci jistě na prospěch, jestliže mimo přímé interese, kteří nemajíce snad širšího rozhledu posuzují věc s příkrého stanoviska výlučných zájmů svých, účastní se jednání i jiní, kteří — nejsouce přímo zainteresováni — jakožto praktičtí znalci nebo inteligentní a zkušení obchodníci a průmyslníci vůbec k správnějšímu objektivnějšímu úsudku dojíti mohou.

Každý člen komory může ostatně žádati, aby odchýlné mínění jeho bylo do protokolu vzato a vládě, zemskému výboru atd. i s jeho odůvodněním předloženo, takže o nějakém majorisování zástupců malých živností a potlačování jejich hlasu zástupci velkopodnikatelstva naprosto mluvíti nelze.

Ostatně v komorách více ještě než ve sborech politických spočívá váha reprezentace (maloživnostnické tak jako kterékoliv jiné) ne tak v počtu zástupců jako spíše v jejich inteligenci.

Nad to jest i celá komora institucí toliko poradní bez moci výkonné a může tedy na př. změnu zákonů a nařízení, rychlejší vyřizování živnostenských záležitostí se strany úřadů atd. pouze navrhnouti a doporučiti, nikoli však též provésti nebo vynutiti.

Jestliže maloživnostenská agenda komor, která od živnostenské novely z r. 1883 měrou přímo úžasnou

stoupala a již komory zabrány jsou mnohem více nežli záležitostmi ryze obchodnickými, sestává z největší části z předmětů pro povznesení maloživnostnictva neplodných a zejména z nechutných sporů o hranice oprávněnosti mezi jednotlivými živnostmi, jest to vinou živnostnictva samého, jež by služeb komory a jejího úřednictva mělo raději užívatí k věcem prospěšnějším.

Jest též přirozeno, že právě v těchto sporech ona strana, v jejíž neprospěch byla komora dle svého nejlepšího přesvědčení nucena se vysloviti, vždycky jest neuspokojenou, čímž nechuti ku komorám dostává se v živnostnictvu neustále potavy; že však komora v těchto sporech vždy na prospěch všech stran vysloviti se nemůže, jest přece pochopitelné.

Nic nesvědčí však o neznalosti pravého stavu věci tak, jako tvrzení na řemeslnických sjezdech přechasto opakované, že komory vlastně živnostnictvem jsouce vydržovány nijakého prospěchu mu nepřinášejí.

K nákladům obchodních a živnostenských komor přispívají veškerí voliči do komor dle míry své poplatnosti na daní výdělkové. Tato přírážka komorní obnáší dle rozpočtu na r. 1904 u komor:

- v Praze 4⁰/₀,
- Plzni 6⁰/₀,
- Budějovicích 8⁰/₀,
- Liberci (1903) 4¹/₂⁰/₀,
- Chebu 2⁰/₀,
- Brně 3⁰/₀,
- Olomouci (1903) 3⁰/₀,
- Vídni (1903) 2⁰/₀.

Živnostník, který platí na př. 8 K všeobecné daně výdělkové, platí v obvodu pražské komory komorní přírážky plných 32 h, v obvodu komory plzeňské 48 h,

komory budějovické 96 h ročně. Živnostníci s nejmenší daní výdělkovou, spadající pod volební census do komory (v Čechách 8 K), nejsouce voliči komorními, ovšem ani přírážky komorní neplatí. Každý příspěvek na společenstvo nebo na jakýkoli zábavní spolek jest větší nežli roční příspěvek na komoru, takže tak zv. tlak komorní přírážky na »malého muže« jest prázdňým heslem. Často jediný podnik železniční, báňský nebo bankovní nebo dva takové podniky dohromady převyšují obnosem své přírážky komorní celou kategorii volební malých živností nebo obchodů (na př. v Praze dráha Buštěhradská, dráha společnosti rak. uherské státní dráhy, železárny kladenské).

V Praze na př. činí komorní přírážka celých volebních sborů maloživnostnického a maloobchodnického pouhých 7% celého výnosu komorní přírážky, ostatních 93% připadá na střední a velký průmysl a obchod.

I v Budějovicích, kde velký průmysl a obchod daleko tak nevynikají jako v ostatních českých obvodech komorních, nepřipadá na volební sbory nejmenších poplatníků daleko ne čtvrtina celkové daně výdělkové; připočte-li se k nim střední průmysl, platí tyto tři volební sbory se 14 mandáty asi 37%, na velký obchod a průmysl s 10 mandáty připadá 63% výdělkové daně a přírážky komorní.

Naproti tomu veliké procento komorních výdajů věnováno jest na přímou podporu malého živnostnictva a malého obchodnictva. V rozpočtu na r. 1904 věnováno jest komorou pražskou na subvence pro vyučování průmyslové a obchodní, pro musea, informační, tarifové a jiné kursy plných 124350 korun a na stipendia pro žáky odborných škol 11425 korun, tedy úhrnem na 136.000 korun, víc než pětkrát tolik,

co vynáší komorní přírážka v obou volebních sborech nejmenších poplatníků dohromady.

I v obvodu komory budějovické maloživnostnictvo daleko nepřispívá tolik na komoru, kolik od ní dostává na subvencích a stipendiích.

Tyto subvence a stipendia jdou, ne-li vesměs, tedy obrovskou většinou na účely malých živností a obchodů a jejich příslušníků. Komora řemeslnická, která by pouze tolik maloživnostnictvu poskytnouti chtěla, co již nyní jemu poskytuje komora pražská, a v podobném poměru dle finančních sil svých také komora plzeňská, budějovická, vídeňská a j., musila by jedině na tuto hmotnou podporu účelů především maloživnostenských uložiti komorní přírážku plných 20%, nehledíc ani k výdajům správním.

Velkoprůmysl, velkoobchod a doprava připlácejí tudíž prostřednictvím komor na instituce maloživnostenské, jinými slovy obchodní komory berouce od velkých poskytují malým, berouce od velkých měst poskytují venkovu a plní tak zajisté i důležitý úkol sociálně-politický.

Bylo by tedy osamostatnění komor řemeslnických již po stránce finanční pro řemeslnictvo samo nanejvýše nevýhodno.

Avšak zřízení samostatných komor řemeslnických jest i jinak velice pochybno.

Především není dosud jasného názoru, tím méně jednoty o tom, jakým způsobem tuto novou organizaci zájmovou provést, které kruhy zájmové z dosavadních komor vyloučiti a v nové korporace sdružiti.

Mají býti v obchodních komorách jen živnosti obchodní a dopravní, v živnostenských jen živnosti výrobní, a tedy v jedné komoře maloobchod s velkoobcho-

dem, v druhé maloživnosti s velkopřmyslem? Vždyť právě proti tomuto sdružení velkých výrobců a obchodníků s malými směřuje veškerá agitace! S druhé strany však výroba a obchod mají přes zdánlivý hluboký rozpor také četné společné zájmy. Přemnozí řemeslníci nejsou již dávno pouhými výrobci, nýbrž i obchodníky: venkovský kožešník obchoduje i s klobouky, hodinář obchoduje se zlatým a stříbrným zbožím, i leckterý jiný živnostník prodá mnohem více výrobků cizích (i továrních) nežli vlastních. Přesné odloučení obchodů od výrobních živností jest věru čím dále tím nesnadnější. Má tedy býti takový řemeslník a obchodník voličem obou komor, či pouze jedné a které? a nemá-li i pouhý řemeslník zájmu na otázkách celních a tarifních, na železničním a telegrafním spojení, na tržnictví, na povznesení vývozu a t. d.?

Či mají býti z dosavadních komor vyloučeny společně maloobchodníci a maloživnostníci a zřízeny tedy samostatné komory pro velkopodnikatele a samostatné zase pro malé lidi? Avšak i malí mají mnoho společných zájmů s velkými (na př. stejný zájem malé i velké výroby na celní ochraně, malého i velkého obchodu na sazbách železničních), a naopak leckteré požadavky malovýrobců (na př. obmezení prodeje řemeslnických výrobků na řemeslníky) jsou v přímém odporu se zájmy maloobchodníků.

Či mají býti nové živnostenské komory zřízeny výlučně pro malovýrobce, většinou tedy řemeslníky, tedy komory speciální, kdežto v dosavadních komorách by zůstalo shromážděné všecko ostatního světa průmyslového a obchodního? To vedlo by k dalšímu rozdrobování; vždyť na kupeckých sjezdech bylo skutečně již tu a tam žádáno zřízení zvláštních komor malo-kupeckých. Došli bychom tak místo ku jedné ku čtyřem

komorám, pro velký a malý obchod a pro velký a malý průmysl.

Kde však určití hranici mezi velkou a malou výrobou? Ani živnostenský řád nepodává přesného vymezení pojmu továrny, a kam zařaditi přechetné podnikatele střední, mající dokonalé zařízení strojní, povznesené sice nad úroveň malého řemeslníka, avšak velice ještě vzdálené od pojmu továrníka?

Než i zájmy jednotlivých maloživností se křížují, a spory o živnostenských oprávněnostech mezi nimi, t. j. o část odbytu, spotřeby, živobytí, vyplňují fólianty. Jak pojistiti tedy všem živnostem v obvodu komory zastoupeným přiměřený počet zástupců v komorách řemeslnických, a byly by i tyto komory absolutně správným zastoupením zájmovým?

V Rakousku máme dnes 29 komor obchodních a živnostenských, k nimž by potom přibýlo 29 a snad ještě více komor řemeslnických. Jestliže nynější komory nebývají vždy vládou respektovány, tím méně lze očekávati, že by vláda přikládala většího významu přáním projeveným od samostatných komor řemeslnických. Vláda musí přece v pochybných a vůbec důležitějších případech vyslechnouti všechny interesenty. Dnes docílí se často slušného dorozumění mezi názory sobě odporujícími již v komoře společnou poradou — po rozdělení komor bude tu dvojnásobný počet dobrozdání a návrhů jednostranných, navzájem příkře protivných, dvojí práce, dvojí ztráta času, průtahy, a při množství názorů extrémních a příkře se potírajících vláda tím spíše vždy učiní, jen co bude sama chtít.

Již dnes musí se bezděčně zdáti, že těch hospodářských sborů poradních jest až příliš mnoho — komory, společenstva, jednoty společenstevní, průmyslové jednoty, odborné spolky, průmyslová a zemědělská rada,

živnostenští inspektoři, společenstevní instruktoři atd.
— a kde zůstávají pak hospodářské činy a iniciativa?

Zbývá otázka, jaký význam by mělo rozdělení komor se stanoviska národního. Při posledních volbách do obchodní a živnostenské komory v Praze v r. 1902 činil počet

ve sboru volebním	odevzda- ných plat- ných hlasů	českých	něme- ckých	všech oprávně- ných voličů
I a	206	55	151	247
I b	134	134	*)	156
I c	1.794	1.286	508	2.173
I d	7.757	7.757	*)	11.023
Úhrnem I. skup.	9.891	9.232	650	14.499
II a	132	132	*)	187
II b	118	36	82	128
II c	1.065	890	175	1.516
II d	12.700	12.700	*)	19.013
Úhrnem II. skup.	14.015	13.758	257	20.844
Úhrnem I. a II. skup.	23.906	22.990	916	35.343

Rozdělení komor mělo by pro nás v zápětí ne-
bezpečí ztráty dosavadních komor v Praze, Plzni a
Budějovicích ve prospěch velkoobchodu a velko-
průmyslu německého, a jest pochybno, zdali by za
tuto ztrátu byly dostatečnou náhradou ryze české ko-
mory řemeslnické. V obvodu komory liberecké vůbec
bychom nedocílili ani řemeslnické komory české, a co
by to znamenalo i pro politické zastoupení našeho
národa na sněmu a na radě říšské, netřeba vykládati.

*) Němci nepostavili vlastních kandidátů.

Jsme tedy rozhodně proti všelikému dělení komor dle jednotlivých stavů výrobních nebo obchodních, leckterým stížnostem a přáním dá se vyhověti větší jakousi samostatností komorních sekcí, zejména živnostenské, nebo zařízením zvláštních komitétů uvnitř sekcí nebo konečně změnami řádů volebních a jednacích. Vůbec pak máme za to, že maloživnostnictvo, bude-li zastoupeno skutečně vynikajícími muži svými, domůže se, jako částečně již domohlo se, i v nynějších komorách jednotných i vedle velkého průmyslu a velkoobchodu postavení tak čestného a vlivuplného, jaké mu jakožto důležitému činiteli v hospodářském životě národa náleží

